

УДК 373.2.017:(070+004):[373.2.091.32:004](045)

DOI: 10.31499/2706-6258.1(9).2023.279350

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Олексій Муковіз, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-9262-9209

E-mail: alexsmukovoz@gmail.com

Віта Мельничук, викладач кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-6428-4247

E-mail: melnuchykvita21@gmail.com

У статті розглянуто актуальну проблему формування медіаграмотності у молодших школярів на уроках інформатики. Описано шляхи, які можуть бути використані вчителями для формування основ медіаграмотності, зокрема: проведення системи уроків інформатики з використанням специфічних форм, методів і прийомів роботи, наповнених цілеспрямованою вмотивованою медіаактивною діяльністю учнів; аналіз та інтегрування медіапродукції (розвиток критичного мислення); залучення до медіаторчості, тощо. Розглянуто позитивний вплив використання різноманітних медіа-форматів на пізнавальні здібності та інтереси молодших школярів. Автори наголошують на важливості забезпечення медіаграмотності у молодших школярів для їх успішного і безпечного життя в інформаційному суспільстві.

***Ключові слова:** інформація; медіа; медіаграмотність; медіаосвіта; молодші школярі; уроки інформатики; комп'ютер; методи; прийоми; форми; шляхи.*

WAYS TO FORM THE BASIS OF MEDIA LITERACY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS DURING COMPUTER SCIENCE CLASS

Oleksii Mukoviz, Doctor (Pedagogics), Associate Professor, Head of the Department of Theory of Primary Education Chair, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-9262-9209

E-mail: alexsmukovoz@gmail.com

Vita Melnychuk, Educator of Theory of Primary Education Chair, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-6428-4247

E-mail: melnuchykvita21@gmail.com

The article justifies theoretically the ways of forming the basics of media literacy in primary school students at the computer science lessons. It has been determined that the following ways contribute to the formation of media literacy: the conducting of a system of computer science lessons using specific forms, methods and techniques of work, filled with the purposeful motivated media-active performance of the students; the analysis and integration of media products (the development of critical thinking);

the involvement in media creativity. Each of the named ways is self-sufficient, but when implemented in a system, they become multi-vector under the influence of external and internal factors. It is important that by developing certain skills in different situations, an individual acquires media literacy, which helps form their own identity and independence. One of the defining ways of forming the basics of media literacy at the computer science lessons is the use of various pedagogical forms, methods, and work techniques that contribute to the purposeful motivated media-active performance of the students. Another effective way is the analysis and the integration of media resources. In this regard, primary school computer science lessons should develop the skills for safe interaction with television, the Internet, and other media, in order neither to abuse nor to harm their own development and psychological health. Computer science lessons should contribute to the increase of the students' resilience to information manipulation and propaganda, as well as to prevent abuse and the destructive influence of the media on children's psyche. Based on the above, it has been established that the formation of the basics of media literacy in primary school students is promoted by: the conducting of a system of computer science lessons with the use of specific forms, methods, and techniques of work, filled with the purposeful motivated media-active performance of the students; the analysis and integration of media products (the development of critical thinking); the involvement in media creativity.

Keywords: *information; media; media illiteracy; media education; primary school students; computer science lessons; computer; methods; techniques; forms; ways.*

Сьогодні, з розвитком науково-технічного прогресу, суспільство поступово вступило в нову еру свого становлення, яка призвела до того, що основними цінностями стали інформація та знання. Глобальна комп'ютеризація, стрімке зростання швидкості обміну інформацією, зміна методів, форм і цілей цього обміну сприяли виникненню інформаційної нерівності. Це розшарування суспільства за новими ознаками. Людина, яка використовує нові інформаційно-комунікаційні реалії для власної освіченості та спрощення ведення повсякденних справ, виходить за межі світових процесів і стає суб'єктом впливу та маніпулювання через власне невігластво. Подолати цю негативну тенденцію може опанування медіа- та інформаційною грамотністю.

За таких обставин актуальності набуває такий напрям сучасної освіти як медіаосвіта, зокрема такої верстви суспільства як педагогічна спільнота. Зміни, що відбулися в характері діяльності, структурі виробничих відносин, сфері комунікацій, стали основними засадами, які переосмислили попередні результати суспільного розвитку та формування нової парадигми, відомої як етап інформаційного суспільства.

Питаннями використання медіаосвітніх технологій опікувались як зарубіжні, так і українські вчені: О. Федоров, Г. Онкович, Б. Потятиник, С. Шумаєва, Ю. Козаков, В. Іванов, К. Тайнер, Д. Консідайн та ін.

Теоретики та практики медіаосвіти в Україні та світі акцентують увагу на актуальності розробки інструментів медіаосвіти як механізмів критичного ставлення до продуктів медіадіяльності, які не відображають, а репрезентують дійсність та мають потужний вплив на соціум (Н. Луман, Л. Мастерман, Р. Кьюбі, М. Маклюен). Увагу дослідники приділяють також проблемі активізації споживача інформації з метою захисту особистості від медіавпливів (А. Федоров, В. Іванов). Як зазначають американські практики медіаосвіти, існує потреба зміни розуміння медіа як загрози на розуміння медіа як інструмента освіти та комунікації (Ф. Рогоу, С. Шейбе). Теоретики комунікації визначають культурно-масові заходи як проформи мас-медіа та зосереджуються переважно на вивченні медіатехнологій (від друку до цифрових медіа)

(М. Маклюєн, Д. Мак-Квейл, І. Михайлин, В. Різун).

У цих та інших численних дослідженнях та педагогічних розробках описані перспективи розвитку медіаграмотності, проте проблема ефективності формування основ медіаграмотності в молодших школярів на уроках інформатики ще не була предметом цілісного аналізу науковців.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів формування основ медіаграмотності в молодших школярів на уроках інформатики.

Багато інституцій, від релігійних груп до глобальних організацій, визнають медіаграмотність однією з найважливіших навичок ХХІ століття. Спробуємо звернутися до міжнародних документів, праць науковців і узагальнити визначення ключового поняття – медіаграмотність та його складових понять «медіа» та «грамотність».

Термін «медіа» – іншомовного походження, у перекладі з латинської *medium* означає «засіб» [6, с. 100].

На думку Б. Потятиника, «медіа» є синонімом до «мас-медіа». Науковець уживає *медіум* на позначення окремого засобу передавання інформації, тому мас-медіа – певна сукупність *медіумів*, що об'єднує переважно телебачення, радіо, газети, журнали, кіно, книжки, записи на магнітних носіях чи цифрових компакт-дисках тощо, тобто засоби донесення інформації до масової аудиторії. Чіткої межі між масовою і міжособистісною комунікацією ніколи не було, однак є потреба їх розмежувати [8, с. 8].

Розвиток інформаційних технологій посприяв переосмисленню поняття, зростанню ролі технологічного інструментарію. Внаслідок цього термінологічне розмежування «традиційних медій» і «нових медій» відбулося з огляду на технології. У словнику з медіакомунікацій Нью-Йоркського видавництва дано таке визначення: «Медіа (*media*) – будь-які засоби передачі інформації. Різні форми, девайси та системи, що представляють масові комунікації як єдине ціле, зокрема й газети, журнали, радіостанції, телеканали та веб-сайти» [14, с. 192].

Узагальнюючи підходи до тлумачення «медіа», К. Горська зазначає, що складник «медіа» вказує на належність контенту до медіасередовища, яке відокремлює його від контенту інших сфер, будь-яких інших повідомлень вербальної й невербальної комунікації; поняття «медіа» може вживатись у кореляції зі значенням середовища, простору, у якому відбувається побутування контенту. З іншого погляду, медіа є каналом передачі повідомлень засобами масової інформації, тому медіа сьогодні є водночас каналом, інструментом і середовищем [2, с. 47–65].

Як бачимо, «медіа» як частина слова слугує для означення соціального інституту – засобів масової інформації, а тому її використання як самостійного змістового компонента, за прикладом сучасних мовознавців, цілком виправдане.

Медіа, або як їх ще називають засоби масової комунікації – це засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну її між автором і масовою аудиторією.

Розрізняють різні способи класифікації медіа й характеризуються вони залежно від критеріїв, які покладені в його основу [6, с. 104]:

- за участю аналізатора (візуального: друк, малюнок, комп'ютерна графіка), (аудіо: звукозапис), (аудіовізуальні: кіно, телебачення, відео, Інтернет);
- за основним типом ЗМІ (новини, радіо, кіно, телебачення, відео,

- комп'ютерні мережі тощо);
- через канали сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, символи – текст, графіка);
  - за місцем використання (індивідуальні, домашні, групові, робочі, транспортні тощо.);
  - за змістом інформації, спрямованості соціалізації (ідейно-політичне, морально-виховне, навчально-пізнавальне, естетичне, екологічне, економічне);
  - за функціями та використанням (отримання інформації, навчання, спілкування, вирішення проблем, розваги, соціальне управління);
  - за результатом впливу на людину (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самоосвіта, самоствердження, самовизначення, соціалізація).

Проте всі види медіа передають інформацію за допомогою медіа текстів: повідомлень, викладених в будь-якому вигляді й жанрі медіа. Медіа-комунікація має певний медіа-вплив у таких сферах, як освіта та виховання, підвищення обізнаності, формування поведінки, поглядів, відповідей, зворотного зв'язку та поширення інформації.

Однак медіа технології можуть служити дієвим засобом розширення знань, накопичення цінностей, розвитку критичного мислення, формування необхідних у житті підлітка умінь, а найголовніше – формування його медіаграмотності.

Змістовий аспект поняття «грамотність» Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах позначає людину, яка «вміє читати й писати; вміє граматично правильно писати; володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі» [11, с. 156]. За останні 50 років погляди ЮНЕСКО на грамотність істотно змінилися. Для першого визначення середини ХХ ст. розуміння грамотності було обмеженим «набором єдності навичок читання, писання, що можна використовувати в соціальних контекстах» [15, с. 146], то в кінці ХХ ст. – як «здатність розуміти та використовувати різні типи інформації у побутовому, професійному та громадському житті, можливість бути учасником економічного, культурного, політичного життя суспільства, як умова соціального та культурного розвитку суспільства» [16]. Більш пізнє визначення включає розуміння грамотності як активного розумового процесу, який включає здатність аналізувати, розглядати та розуміти різні види інформації, а також використовувати її для власних цілей; грамотність – це «здатність виявляти, розуміти, інтерпретувати, створювати інформацію, комунікувати й робити прогнози, використовуючи друковані та письмові матеріали, пов'язані з різними контекстами. Грамотність включає навчання досягати своїх цілей, розвивати знання й потенціал у повній мірі для того, щоб брати участь у житті суспільства» [17, с. 7].

Сьогодні наука і практика у світі все рідше використовують поняття «грамотність» як окреме поняття. Багато вчених розглядають «елементарну» грамотність (уміння використовувати основні прийоми пізнавальної діяльності для досягнення найближчих цілей своєї діяльності) і «функціональну» (здатність вирішувати стандартні життєві завдання в різних сферах життя на основі прикладних знань, особливо вміння діяти за алгоритмами).

Отже, сьогодні грамотність – це не лише освітня компетентність, а й набір знань, умінь і навичок, не лише вміння читати й писати, а й уміння розуміти, аналізувати, створювати та передавати інформацію (усно, письмово, електронно, віртуально),

робити прогнози. Ширшим терміном є функціональна грамотність, яка описує здатність людини робити корисний вибір у повсякденних соціальних і професійних ситуаціях.

Звернімо увагу на поняття «медіаграмотність», яке ряд дослідників визначає як складову інформаційної грамотності, у той час, як інші вказують на протилежність означених понять.

Загалом вважається, що поняття «медіаграмотність» було утворено від «критичного бачення» та «візуальної грамотності». Тому використовуються ще й такі дефініції: «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність» та «комп'ютерна грамотність».

Д. Консидайн вважає, що терміни «медіаграмотність» та «медіаосвіта» використовуються паралельно, причому перший зрозуміліший для широкого загалу публіки. Під поняттям «медіаосвіта» часто розуміють опанування учнями знань про медіа [13, с. 126]. У той час, як велика частина вчених вважає, що частиною медіаосвіти є медіаграмотність.

Повнішим є визначення медіаграмотності, подане у новій редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні: «Медіаграмотність – складова медіакультури, яка торкається вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи й типи контролю, які вони культивують» [4].

На основі проведеного аналізу української та зарубіжної наукової літератури з проблеми дослідження, можемо зробити загальне визначення, що медіаграмотність – це рівень медіакультури, який торкається вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе й спілкуватися за допомогою ЗМІ, свідомо сприймати інформацію, критично її інтерпретувати, відрізнити реальність від її віртуальної симуляції, тобто, розуміння реальності, сконструйованої ЗМІ. А медіаграмотність молодшого школяра – це вміння створювати та аналізувати найпростіші медіапродукції на основі медіа-засобів, методів отримання інформації та вихованих ціннісних орієнтацій, дотримуватись культури медіаспоживання, розпізнавати елементи критичного мислення.

Сучасні медіа, особливо новітні, міцно утримують молодших школярів у сфері свого впливу. Учні можуть пізнавати життя з альтернативних джерел – через телебачення та Інтернет, це для багатьох замінює традиційне джерело соціалізації і стає справжнім «підручником життя». Для дошкільників характерне бездумне засвоєння інформації, що транслюється з екранів телевізорів, моніторів комп'ютерів і радіо. Дуже часто, занурюючись у пізнавальний віртуальний світ, діти навіть не замислюються про те, що вони сприймають. Тому сучасна школа стикається з проблемами, спрямованими на стимулювання інтересу учнів початкових класів до навчальної інформації в контексті освітнього середовища. Сучасні вимоги є, з одного боку, своєрідним поштовхом для використання медіа-засобів у початковій школі, а з іншого – необхідністю опанування учнями навчання з медіа-засобами.

Мультимедійне навчання робить пізнання набагато цікавішим для учнів початкових класів. Медіакомпетентність і медіаграмотність закладаються у межах

шкільного навчання, у курсі інформатики. Саме він робить «значний внесок у формування інформаційного компонента загально навчальних умінь і навичок» [10, с. 156].

Отже, формування основ медіаграмотності учнів – нагальна потреба часу та вимога сьогодення. Відтак перед освітянами постає гостра потреба впровадження медіаосвіти та одного з важливих завдань якої полягає в формуванні медіаграмотності молодших школярів. По-перше, з метою захисту від шкідливого впливу медіа їм необхідно отримати знання та розвинути навички критичного сприйняття та аналізу медійних повідомлень. По-друге, для залучення учнів до життя в суспільстві та творчої самореалізації потрібно навчити створювати власну медіапродукцію [5, с. 17].

Поділяючи думки вчених стосовно медіаосвіти та медіаграмотності, вважаємо за потрібне розробити та упровадити систему медіаосвітньої тематики, яка б сприяла підвищенню медіаграмотності учнів, особливо в сучасних непростих інформаційних умовах.

Тому для успішної реалізації медіаграмотності варто забезпечити поєднання усіх складових освітнього процесу, а саме [7]:

- чітко сформулювати мету навчання;
- визначити відповідний зміст навчання;
- оновлювати інформаційно-освітнє забезпечення;
- підбирати ефективні методи, прийоми навчання, форм організації освітнього процесу;
- підвищувати фаховий рівень педагога.

При проектуванні моделі впровадження медіаосвіти в освітній процес, зокрема, на уроках інформатики ставляться такі завдання:

- формування особистого медіа-імунітету;
- розвивати критичне мислення, що дозволить здійснювати свідомі рішення;
- використання медіапродуктів з урахуванням ефективною навігації в медіа-просторі та осмислення власних потреб у медіа-середовищі;
- підтримувати розвиток творчого потенціалу особистості у медіа-середовищі за допомогою спеціальних інструментів медіа-культури.

Тому освіта має спрямовати роботу на розробку та впровадження медіаграмотності у процес навчання інформатики.

З огляду на це, визначено, що формуванню основ медіаграмотності сприяють такі шляхи:

- проведення системи уроків інформатики з використанням специфічних форм, методів і прийомів роботи, наповнених цілеспрямованою вмотивованою медіаактивною діяльністю учнів;
- аналіз та інтегрування медіапродукції (розвиток критичного мислення);
- залучення до медіаторчості.

Кожен із названих шляхів є самодостатнім, але при їх реалізації у системі, вони стають багатовекторними під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Важливим є те, що розвиваючи певні навички в різних ситуаціях, особистість отримує медіаграмотність, яка допомагає їй формувати власну ідентичність та незалежність.

Одними із визначальних шляхів формування основ медіаграмотності на уроках інформатики є використання різноманітних педагогічних форм, методів і прийомів роботи, які сприяють цілеспрямованій вмотивованій медіаактивній діяльності учнів.

Зазначається, що існують різні методи формування основ медіаграмотності, які можуть бути розглянуті з двох поглядів:

За рівнями пізнавальної діяльності, включаючи [9]:

- пояснювально-ілюстративні (надання інформації про медіа);
- репродуктивні (розробка та виконання завдань на засобах медіа);
- проблемні (аналіз інформації засобами медіа);
- пошуково-дослідницькі (пошуково-творча діяльність).

За джерелами знань, що включають:

- словесні (лекції, дискусії, розповіді, бесіди);
- наочні (ілюстрації, демонстрація медіаінформації);
- практичні (завдання на матеріалі медіа, ігри).

Всі форми та методи, які використовуються в освітньому процесі, повинні захоплювати молодших школярів, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійно мислити та приймати рішення, адже їм важко відстоювати свою точку зору та позицію, ставити питання, бути ініціативними в опануванні знаннями. Індивідуальні, парні та групові форми організації навчальної діяльності в поєднанні з інтерактивними методами створюють ситуації, коли кожний учень має можливість висловитись, виявити себе у освітньому процесі.

Усі методи та форми повинні підготовлювати дітей до самостійного навчання, проте необхідно враховувати, що педагогічні методи та форми мають містити [3]:

- цілісну систему завдань та вправ, які відповідають віковій категорії учнів;
- навчальний матеріал, який диференційований з урахуванням рівня розвитку дітей;
- оптимальне поєднання завдань для тренування та творчого використання;
- завдання на вибір, які дозволяють учням розвивати власні інтереси та пізнавальні здібності;
- завдання, які передбачають індивідуальну, парну та групову роботу.

Згідно з програмою «Сходінки до інформатики» для учнів 2–4 класів рекомендовано використовувати різні види діяльності на уроках, такі як ігрова, навчально-ігрова, пізнавальна, практичне експериментування, дослідження, алгоритмічна співпраця в парі та групова взаємодія. Усі ці види діяльності належать до технологій особистісно зорієнтованого навчання і можуть бути повною мірою використані на уроках інформатики в початковій школі. При вивченні курсу інформатики в початковій школі планується проведення різних видів практичної діяльності учнів, таких як демонстраційні, тренувальні, практичні та лабораторні роботи, спрямовані на відпрацювання окремих технологічних прийомів. Також планується проведення практикумів – інтегрованих практичних робіт (проектів), орієнтованих на отримання цілісного змістового результату. У практичних роботах потрібно використовувати актуальний для учнів змістовий матеріал та завдання з інших предметних галузей [12]. Відмінність уроку інформатики від уроків інших предметів полягає в тому, що основним засобом навчання є комп'ютер, який також є об'єктом, який вивчається. Кабінет інформатики зазвичай обладнаний спеціальними технічними засобами, такими як персональні комп'ютери для кожного школяра, оргтехнікою, мультимедійними пристроями, що надає широкі можливості їх використання в освітньому процесі.

Ще одним із дієвих шляхів є аналіз та інтегрування медіаресурсів. У зв'язку з цим, на уроках інформатики у молодших школярів мають сформуватися уміння безпечної

взаємодії з телебаченням, Інтернетом та іншими медіа, щоб не зловживати й не нашкодити власному розвитку й психологічному здоров'ю. Уроки інформатики повинні сприяти збільшенню стійкості учнів до інформаційних маніпуляцій та пропаганди, запобігати зловживанням та деструктивному впливу медіа на психіку дітей.

Нині молодші школярі більшою мірою довіряють інформації з цифрових джерел, ніж із книг чи слів учителя, які не включають медійну наочність. Адже спосіб отримання інформації чи то з друкованих видань, чи то з наочності типу картин, ілюстрацій, плакатів, чи то монітор або ж інтерактивна дошка мають різний вплив на засвоєння інформації, яку вони несуть, відповідно мають різний вплив на сучасних учнів. Активізація уваги й рівень довіри до електронної наочності у них є вищим. Хоча за змістом інформація може нічим і не відрізнятися. Тому варто залучати учнів до медіаторчості, застосовуючи традиційні освітні методики разом із новітніми технологіями навчання.

Фотографія є ідеальним засобом для медіаторчості, оскільки її можна легко створити та обробити відповідними програмами, дивитись на неї як на картину і повертатись до неї багато разів для обговорення змісту. Одночасно вона відрізняється від картини своєю «документальністю». Незалежно від того, наскільки фотографія є художньою, вона все ж більш природна та реалістична, що пояснюється її назвою «знімок» [1].

Творчі завдання при роботі з фотографією:

1. Сфотографуй свою сім'ю за буденними справами. Придумай назву.
2. Склади розповідь про сім'ю за допомогою фото.
3. Знайди фотографію до тексту.
4. Вгадай, про що розмовляють люди на фото та інсценуй діалог.
5. Зроби фотоілюстрації, колаж до вивченої теми.

Ще одним видом медіа є мультфільм. Багато дітей приміряють на себе ролі з мультиків. І цей вид медіа несе інформацію про хороше та погане, дає можливість зрозуміти, що таке добро та зло. Особливості мультфільмів включають акцентування уваги, високу ефективність уроку, а також можуть сприяти зміні ставлення дітей до них, коли вони починають розглядати їх як джерело знань, а не лише як розвагу.

Після перегляду мультфільму можна виконати деякі творчі завдання. Наприклад, інсценування, створення коміксів або колажів, що розповідають продовження історії мультфільму або перетворення злих героїв на добрих, а також написання оповідання від імені неживих предметів, які з'являються у мультфільмі.

Мультфільми, які мають пізнавальний характер, сприяють підвищенню мотивації до навчання, демонструють можливості мультфільмів та сприяють підвищенню якості навчання та виховання.

У рамках підготовки учнів для створення власних відеоматеріалів варто перевірити знання та активність класу, виявити рівень знань і художніх смаків аудиторії, освоїти поняття «екранний простір» та «робота з екранним простором і часом» [1].

Наприклад. Виготовлення і презентація листівок-пам'яток щодо безпечної поведінки в медіапросторі. Вчитель об'єднує дітей у групи, пояснює завдання і критерії оцінювання.

Листівки-пам'ятки можна робити кольоровими, зображувати графічно, за допомогою малюнків, знаків, просто текстовими.

З огляду на зазначене, встановлено, що формуванню основ медіаграмотності в молодших школярів сприяє:

- проведення системи уроків інформатики з використанням специфічних форм, методів і прийомів роботи, наповнених цілеспрямованою вмотивованою медіаактивною діяльністю учнів;
- аналіз та інтегрування медіапродукції (розвиток критичного мислення);
- прилучення до медіаторчості.

Отже, формування основ медіаграмотності в молодших школярів – процес тривалий і складний. Вважаємо, що медіаграмотність є результатом безперервного медіаосвітнього й медіавиховного процесу в початковій школі. Цей фактор охоплює різноманітні елементи, такі як атмосфера в родині, рівень спілкування з батьками та іншими близькими, їхнє ставлення до медіатехнологій (рівень медіаграмотності сім'ї), стосунки між дітьми в школі та вплив з зовнішнього середовища (вуличний вплив). Отже, необхідно цілеспрямоване навчання медіаграмотності учнів початкової школи.

Застосування різноманітних методів та форм навчання в поєднанні з медіа можливо не лише заощадити час під час уроку, але також додати яскравість в сприйнятті матеріалу, ввести цікаві елементи і оживити освітній процес. Тому для формування медіаграмотності учнів початкових класів варто користуватися повним арсеналом методів і форм, які пропонує сучасна педагогіка й вимагає сучасне життя.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розв'язання означеної проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності шляхів формування основ медіаграмотності в молодших школярів на уроках інформатики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городніченко О. В. Робота з медіатекстами на різних етапах уроку в початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/robo-ta-z-mediatekstami-na-riznih-etapah-uroku-v-pocatkovij-skoli-9923.html> (дата звернення: 12.04.2023).
2. Горська К. Медіаконтент: трансформації на перехресті аналогової та цифрової культур: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2016. 380 с.
3. Козакова Н. Б. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31210/ (дата звернення: 12.04.2023).
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення: 12.04.2023).
5. Медіакод. Інструкція по виживанню в медійно насиченій среде: посібник для студентів / переклад з англ. М. Касперович, А. Ворошилової; ред. К. Флорйд, Ю. Халлін. ФОІО: Media Institute. 2013. 47 с.
6. Онкович Г. В. Медіапедагогіка як складова медіакультури. *Збірник наукових праць Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка*. Кременець: Вид-во КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2007. Вип. 1. С. 100–107.
7. Організація навчання. URL: <http://posibniki.com.ua/post-organizaciya-navchannya> (дата звернення: 13.04.2023).
8. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння. Серія: медіакритика. Львів: ПАІС, 2004. 312 с.
9. Презентація «Розвиток медіаграмотності учнів». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-rozvitok-medigramotnosti-uchniv-34676.html> (дата звернення: 12.04.2023).
10. Сейдаметова С. М., Меджитова Л. М., Шкарбан Ф. В. Інформатика в іграх для молодшої школи. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. № 13. С. 155–162.
11. Словник української мови: в 11 т. Т. 2: Г–Ж / ред.: П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. Київ: Наукова думка, 1971. 550 с.

12. Сходинки до інформатики: програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2–4 класи. URL: <https://yrok.net/metodyka/navchalni-programy/Pochatkova-shkola/Skhodynky-do-informatyky-2-4-klas.html> (дата звернення: 15.04.2023).
13. Considine D. Media Education in United States of America. *Educating for Media and the Digital Age. Country Reports*. Austrian Federal Ministry of Education and Cultural Affairs & UNESCO. 1999. P. 125–128.
14. Danesi M. Dictionary of media and communications / foreword by Arthur Asa Berger. NY: Armonk New York, 2009. 334 p.
15. Gray W., Rogers B. Maturity in reading: its nature and appraisal. Chicago: University of Chicago Press, 1956. 273 p.
16. Literacy for tomorrow. Confintea V. URL: <http://uil.unesco.org/adulteducation/confintea/fifth-conference> (дата звернення: 04.04.2023).
17. Richmond M., Robinson C., Sachs-Israel M. The Global literacy Challenge: A profile of youth and adult literacy at the mid-point of the United Nations Literacy Decade 2003–2012. Paris: UNESCO, 2008. 81 p.

REFERENCES

1. Horodnichenko, O. V. Robota z mediatekstamy na riznykh etapakh uroku v pochatkovii shkoli. URL: <https://vseosvita.ua/library/robota-z-mediatekstami-na-riznih-etapah-uroku-v-pochatkovij-skoli-9923.html> [in Ukrainian].
2. Horska, K. (2016). Mediakontent: transformatsii na perekhresti analogovoi ta tsyfrovoi kultur: monohrafiia. Kyiv: Interservis [in Ukrainian].
3. Kozakova, N. B. Realizatsiia kompetentnisnogo pidkhodu v navchanni molodshykh shkoliariv. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31210/ [in Ukrainian].
4. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia). URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosvity_v_ukraini_nova_redaktsiya/ [in Ukrainian].
5. Mediakod. Instrukcija po vyzhivaniu v medijno nasysshhennoj srede: posobie dlja studentov. perevod s angl. M. Kasperovich, A. Voroshilinoj; K. Flojd, Ju. Hallin (Eds.). (2013). FOJO: Media Institute [in Russian].
6. Onkovich, H. V. (2007). Mediapedahohika yak skladova mediakultury. *Zbirnyk naukovykh prats Kremenetskoho oblasnoho humanitarno-pedahohichnoho instytutu im. Tarasa Shevchenka, 1, 100–107* [in Ukrainian].
7. Orhanizatsiia navchannia. URL: <http://posibniki.com.ua/post-organizaciya-navchannya> [in Ukrainian].
8. Potiatynuk, B. V. (2004). Media: kliuchi do rozuminnia. Seriia: mediakrytyka. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
9. Prezentatsiia «Rozvytok mediahramotnosti uchniv». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-rozvitok-mediahramotnosti-uchniv-34676.html> [in Ukrainian].
10. Seidametova, S. M., Medzhytova, L. M., Shkarban, F. V. (2012). Informatyka v ihrakh dlia molodshoi shkoly. *Informatsiini tekhnolohii v osviti, 13, 155–162* [in Ukrainian].
11. Dotsenko, P. P., Yurchuk, L. A. (Eds.). (1971). Slovnyk ukrainskoi movy. (Vol. 11. T. 2: H–Zh). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
12. Skhodynky do informatyky: prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv 2–4 klasy. URL: <https://yrok.net/metodyka/navchalni-programy/Pochatkova-shkola/Skhodynky-do-informatyky-2-4-klas.html> [in Ukrainian].
13. Considine, D. (1999). Media Education in United States of America. *Educating for Media and the Digital Age. Country Reports*. Austrian Federal Ministry of Education and Cultural Affairs & UNESCO, 125–128 [in English].
14. Danesi, M. (2009). Dictionary of media and communications / foreword by Arthur Asa Berger. NY: Armonk New York [in English].
15. Gray, W., Rogers, B. (1956). Maturity in reading: its nature and appraisal. Chicago: University of Chicago Press [in English].
16. Literacy for tomorrow. Confintea V. URL: <http://uil.unesco.org/adulteducation/confintea/fifth-conference> [in English].
17. Richmond, M., Robinson, C., Sachs-Israel, M. (2008). The Global literacy Challenge: A profile of youth and adult literacy at the mid-point of the United Nations Literacy Decade 2003–2012. Paris: UNESCO [in English].